

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	8	Kor.
Félévre	—	—	—	4	"
Negyedévre	—	—	—	2	"

Arányos díjszabás szerint. —

Nemzeti ellenállás.

A szabadelvű kormányok nagyon sokszor próbára tették a nemzet türelmét. És esodálatos módon mindig úgy tapasztalták, hogy a magyar nemzet türelmes, nagyon türelmes. Amolyan flegmatis népség.

Ez a tapasztalat, amely azonban felületes ismereten épült fel, felbátorította az egyes kormányokat merészebb és merészebb lépésekre. Nyomról-nyomra, fokról-fokra haladtak — a sülyedésben.

A 67-nek jelentőségét ilyenformán szépen lejáratták. Már csak egy olyan, a vakmerőségében is ostoba döngetés kellett, aminőt Tisza István volt miniszterelnök cselekedett meg, hogy a sok esztendőn át nyesegetett, de semmivel meg nem erősített bástya összedőljön.

Még ugyan egészen nem dőlt össze. Még tartja valami. Az a híres lojalis magyar türelmesség. Ám a türelmennek is vége szokott lenni.

Itt a vég.

A kormány a törvénszegés, az alkotmánytiprás jegyében született.

Ez a kormány, bármiként is mosakodnak egyes képviselői, az abszolutizmus felé veszedelmesen közeledik. A költségvetés megszavazása nélkül, adó és ujonc megajánlás nélkül akar kormányozni. Ezt már tűrni nem lehet — itt a vége a hagyományos türelmennek.

Elérkezett a nemzeti ellenállásnak ideje. A nemzet készen is reá. A törvényhatóságok egymásután emelik fel tiltakozó szavukat, egymásután hozzák a határozatokat, melyek szerint a jelenlegi törvénytelen kormánynak semmi törvényes eszközzel támogatására nem lesznek, adót be nem hajtának, katonát nem állítanak.

Tessék aztán kormányozni! A katonahiány még nem nagy baj. Hiszen nekünk annyi temérdek katonája nincs szükségünk. Csak a nagy hatalmosoknak nevezett hőbortos játék tette szükségessé az eddigi katonai létszámot. De mi ebben a játékban eddig sem szívesen vettünk részt, ezután meg kevésbé óhajtunk részt. A katonák miatt tehát nem igen fájhatna a feje a törvénytelen kormánynak sem, ha ugyan hatalmának nem szuronyokkal akar érvényt szerezni — de hol a pénz?

Pénztőlkülső okok miatt nem lehet kormányozni még szuronyok és ágyúk támogatása mellett sem.

A törvényhatóságok pedig sorban egymásután tagadják meg még az önkéntesen befizetett adóknak beszállítását is. A nemzetnek ez az ellenállása pedig teljesen jogos. Ez a jog nem csak tételes törvényeken, de a természeti törvényeken is alapszik. A miként az egyes embernek kötelessége az önvédelem, éppen úgy joga és kötelessége ez egy egész nemzetnek, amelynek eddig lassú narkózis mellett óhajtották vérét elcsepegtetni, erejét kiszivattyozni, most pedig egyszerre durva felcsesi érvággóval törtek reá.

És ez a szerencsénk. A narkózis lassankint fölkerekedett volna. A felcsesi érvággó felébresztett. Sokszor segített már rajtunk ez a brutális módszer. Most is segíteni fog. Csak nem szabad többet ígéretekre hallgatni, nem szabad féltőn megállani. Az ellenfél végre felemelte sisakjának rostélyát. Sisakollát is — a kihívásnak jelet — a nemzet szemé közé vágta. Vegye fel a nemzet azt a kétszínű tollat s vágja vissza a maga háromszínű

T Á R C A.

A magyar kath. ifjúság zarándoklata Rómába. (Folytatás.) 6.

Szt. Péter világhírű templomának megtekintése után, a kolosszális kúpola erkélyeiről nyíló gyönyörű kilátás élvezése volt tervbe véve. A feljutást nagyon megkönnyíti a minden oldalról fallal körülvett kényelmes lépcsősor. Építésének ezen előnye, a magas helyeknél előforduló szédülést távol tartja.

A fedélzettől még kilencvennégy méter magasságú a középső kúpola. Már innen is szép képe tűnik elő a diós történeti multban gazdag város és vidéknek, de sokkal fenségesebb látvány tárul a kúpola első és második erkélyéről. Rómának négyszázötvennél több temploma élő képekben csillogtatja a vallásos élet geniuszát. A forumok tere nagyszabású középületeivel, széles határvonallal látszik elkülöníteni a régiség középpontját a szomszédos utcáktól. Festői alakban bontogatja bajait, kigyózó sétatáival és szobordejével a parkszerű Monte Pincio. A keleti irányban elvonuló kisebb magaslatoak sűrűn vannak beültetve, templomok,

paloták és kertilakokkal díszítve. Délnyugat felé egészen a földközi tengerig nem emel semmi sem határt a szem látókörének. A hűvösebb égalj bágyadtabb florájának színei büvös változatokban egyesülnek a forró vidékek színpompájával. A nyaralók mentén az örökzöld tölgy, leander és repkeny ültetvények fodrozzák leveleiket, míg távolabb a granátfák vörös gyümölcse messzire hinti élénk fényt a tiszta levegőben. A kertekben és a mezei házak közelében a szép borsfa, tamarind bokrok, kaktuszok, a judásfa hiborvörös virága és a mastix cserjék ékeskednek. Gyorsabb majd lassúbb ütemekben ringatja a szellő a virágos rétek selymes fűszálait, és űzi ugyanazon erejével az égnek kék mezője alatt uszó, csak egy kiáltásnyira látszó, fehér báránnyelűket tova egymástól.

Páratlan kilátás nyílik innen a pápai palota ősrégi épületére a Vatikánra és az ide tartozó kertekre. A tizenegyezer szobából álló hatalmas palotában huszonkét udvar és kétszáz lépcsőfölszárat van. Az alsó térről nézve nem gyakorol különös benyomást, sem nagyok, annál kevésbé szépnek mondható. Ez a váratlan eredmény onnan ered, hogy nélküli az egységes építést. Ugy tűnik fel ez a fejedelmi lak, mint az egymáshoz épített palotáknak hosszú és széles sora, az épületeknek oly tűnkelege, amely

tekintet nélkül a már megkezdett külső stílus, a különböző évszázadokban lettek az előbbiekhöz hozzácsatolva.

Egyedül innen, a kúpola erkélyéről ismerhető meg a Vatikán és környéke, méreteinek megfelelő arányában. Jó volt ezt pontosan megfigyelni, mert ezen helyről legközelebbi útunk a sokemeletű pápai ház szt. esarnokaiba vezetett.

A Vatikánba lépve Raffaele és Michelangelora gondoltam, hisz a stanzáknak nevezett ritka műbeesű termek és a loggiák az előbbi, míg a Sixtina kápolna freskói az utóbbi zseniális érzületének alkotása.

II. Gyula pápa lelkes pártfogója volt a művészetnek. Természetében rejlt nemes vonzódását élesztette és lángra gyújtotta a korában élő nagy szellemeknek a művelt világot esodálta bba ejtő, tüneményes munkái. Ily örökké nevezetes művekkel akarta gazdagítani palotáját a kiváló pápa és ezért meghívta udvarához a Florenceben tartozkodó Raffaelet. Egész életére kiható, új irányt nyitó befolyást gyakorolt e nagy kegy a fiatal művészre. A pápai udvarban élő elsőrangú tudósk társasága és az antik világ emlékei közt látóköre tágasabb lett, képzelőtehetsége nagyobb lendületet nyert.

Első alkalommal három díszterméket új

tollát, amely a szabadság, a szeretet, a reménység egységét jelenti.

Szervezni kell a nemzeti ellenállást mindenütt. Követni kell az ország szemefényének, Budapest székesfővárosnak, az ország első vármegyéjének: Pestvármegyének, aztán Bács-Bodrognak, Debrecen és Kecskemét városoknak példáját, amelyek hazafias lelkesedéssel kimondták a nemzeti ellenállás szükségességét és keresztülvitelét.

Mit használ ez ellen a kormány felhatalosainak az a fenyegetése, hogy a belügyminiszter ezeket a törvényhatósági végzéseket megsemmisíti?

A belügyminiszter csak azt a határozatot semmisítheti meg, amelyet hozzá megerősítés végett felterjesztenek. A törvénytelenység jegyében fogant miniszteriumnak álláspontjára azonban a törvényhatóságok, mint az alkotmányvédő bástyái, egyáltalában nem lesznek kíváncsiak.

Tiltakozhatik a belügyminiszterium. A törvényhatóságok e tiltakozást egyszerűen ad akta teszik.

Mi marad akkor hátra?

A nyílt erőszak. Hát ekkor legalább megszűnik az a veszedelmes kétszínűség, amely nagy hangon békét hirdet, de alattomban a legvégsőre is el van készülve. Csak jöjjön hát az a „legvégső.”

Akkor kinyílik azoknak is a szeme, akik még most tartózkodnak, akik még most nem akarnak látni, nem akarnak hallani.

Már pedig, ha a türelemnek utolsó gátja is ledől — nehezen lehet útját vágni

a kiszabadult rohanó árnak, s nehezen lehet azt ismét békés és biztos partok közé szorítani.

Gyászos és végzetes kísérleteket üznek ezzel a nemzettel.

A Gondviselés, a nemzetek Öre, fogja sújtani azokat, akik mulandó kegyekért, mulandó anyagiakért elárulják egy nemzet jólétét.

A Gondviselés újja már is mutatkozik. Rég nem látott gazdag aratás kínálkozik rónáinkon, szőlőinkben, kerteinkben. Az anyagiakban való gyarapodás újult erkölcsi erőt és bátorságot önt a már-már csüggedő nemzetre.

Az autokrata uraiom ellen forrongás van Európaszerte.

Ime van elég figyelmeztető! A Gondviselés újmutatását ne vessék meg azok, akiknek első sorban szól.

A nemzet pedig bizva-bizzék és jogainak megvédésére a megkezdett csapáson nyugalommal, kitarással, imponáló méltósággal haladjon tovább.

Vége az udvariaskodásnak — élni akarunk, mert élnünk kell!

A parlamentarizmus sérelme. Ismeretes dolog, hogy a Tisza-gárda a háznak a törvénytelen kormánnyal szemben hozott határozatát jogosulatlanul igyekeztek feltüntetni. Most Andrassy Gyula gróf a fentebbi címen a B. H.-ban mindenféle nagy feltűnést keltő cikket tett köze, melyből közöljük az alábbi fontosabb részleteket:

„A kormány, mely exlexben elnapolja a Házat, saját erkölcsi tőkéjét fogyasztja: a kormányzás etikáját sérti, mert elhárítja azt a tesztületet, mely ellenőrizhetné ügyvitelét, midőn oly pénzeket kezel, amelyeket kezelni nincs fölhatal-

mazva. A jelenlegi elnapolás ellen még más szempontból is lehet kifogást tenni. Nemesak ezért helytelen, mert exlexben történt, hanem azért is, mert az alkotmány megsértése céljából történt. Arra használták, hogy többségnélkül, sőt minden párt nélkül kormányozhassák az országot. Arra fordítanak egy királyi jogot, hogy az alkotmányellenes kormányzást lehetővé tegyék. Az elnapolás ellen tehető e kifogások nem teszik magát az elnapolást érvénytelenné. Bűnös a kormány, amely tanácsolta, az országgyűlés azonban tartozik hozzá alkalmazkodni. Meg is tette: hódolattal tudomásul vette a királyi leiratot. Csak megokolta hozzájárulását. Ha a Ház elnapolása idején új ülést tartana, ha az utolsó ülést az aznapra megállapított tárgyalási idő után folytatta volna: akkor jogtalan ténre lépett volna. Ha az elnapolás feloldása után, az elnapolástól független tárgyban határozott volna: szintén hibát követett volna el.

De a Ház nem így eszelekedett. Az elnapolt ülés napján és tárgyalásra szánt idejében: az elnapolásról magáról s az annak védelme mellett történő kormányzásról ítéletet mondott. Nem alkotott jogszabályt. Az országot, az egyeseket jogi hatálylyal kötelezni nem kívánta. Nem rendeltünk el semmit, nem tiltottunk el semmit. Csak figyelmeztettük a kormányt, az egyeseket, a hatóságokat arra, hogy a létező törvények s az alkotmány szelleme szerint mi szabad, mi tilos. Ezt minden egyes ember megteheti. Furesza volna, ha a képviselőház a még be nem zárt, csak elnapolandó ülésben ily nézetet nem fejezhetne ki.

Elismerem azonban, hogy ez az eljárás rendkívüli volt. Rendkívüli helyzetben — rendkívüli eszközökhöz nyultunk. Vállalom érte a felelősséget. Irányt kellett adni a társadalomnak. Tiltakozniuk kellett az ellen a kísérlet ellen, mely az alkotmányba ütközik.”

Ezután elmondja Andrassy, hogy Magyarországot csak egy módon szabad kormányozni: felelős miniszterium útján. De ezzel az alapelvvel homlokegyenest ellentétbe helyezkedett a jelenlegi kormány.

festését bizta rá a szent Atya. Fényes tehetséggel gyorsan megnyerte a pápa tetszését, úgy hogy a negyedik terem freskóit — amelyet kevéssel azelőtt Sodoma festő készített — leverette a falról és a kintünető bizalom Raffael eleven fantaziájához fordult.

Ezen termék tudományos elnevezése: Raffael stanzái. A stanza szó szerint versszakot, nyole jambus sorból álló versszakot jelent, mely az olasz irodalomban kedvence epikai versmérték. Valószínű, hogy a kötött beszédű irodalmi termékekben előforduló külső harmonia és az epózban nyilvánuló erőteljesebb érzés nagyon talál Raffael festményeire.

Az első terem a „Stanza della Segnatura” nevet viseli, régebben itt írták alá a pápai okmányokat. Könyvtárnak volt ez a terem berendezve, és ennek megfelelően kellett a festést is alkalmazni. A könyveket négy csoportra, a hit-tudomány, bölcsészet, költészet és jogtudományra osztották, a mennyezet medaillonjaiba tehát ezen ágak allegóriáit kellett csoportosítani.

Az oldalfalakon megörökített festmények közül megható a „Disputa” kép. Két vallásos jelenetet ábrázol. Az egyikben egyszerű oltáron az Oltárszentség van kitéve; a szentség körül jobbra és balra a négy egyházatya ül, mellettük pedig az egyházi hierarchia különböző képviselői, mint a hittudomány művelői és a vallás hősei foglalnak állást. Arcukon és mozdulatukban az Oltárszentségről való elmélkedés, a rajongó imádás finom vonásokban tükröződik vis-

szá. Merengésükben megnyílik az ég és a második jelenetben a Szentháromság anyagi szeregtől körülírva mennyei dicsőséggel tekint le. A legfelső részben az Atya, alatta Jézus, kezén a sebhelyekkel, lábainál a Szentlélek látható. A Megváltó mellett két oldalon a boldogs. Szűz Mária, szent János, az ő és új szövetségű illo alakjai tiúnek fel.

Sok előtanulmányozást vehetett igénybe a pompásan jellemzett fresko, de azért ezzel oly rókon küzködés és habozás távol állott a mestertől.

Megrázó jelenetet ábrázol a második terem, a „Stanza del' Eliodoro” egyik festménye. Heliodorus szír hadvezér Jeruzsálem templomának kincsét elrabolva távozni készül, midőn az égből alászálló lovas megtámadja és életét ontja ki. A tragikus eset a jobboldalon játszódik le, míg a második részen II. Gyula pápa kíséretével együtt nyugodtan nézi a hadvezérnek már e földön elért büntetését. Az ellentét szembeállításának utólréhetetlen művésze itt nyilatkozik meg teljes szépségében; az egyik oldalon viharzó drámai feszültség, a másikon teljesen elenyészik. A freskón látható anakronizmus nem lehet hibának mondani, mert idejében divatos volt a renaissance festményeknek történeti kompozíciójába az akkor élő személyeket bevonni.

Nevezetes képei még ezen teremnek: Szt. Péter kiszabadítása a börtönből és a bolsenai mise. Az elsőnél találékonyságának teljes sike-

rével oldatta meg a hold és a fáklyafénytől eredő kétféle világosság színezését, az utóbbi képen egy kételkedő papot állít elő, kinek mise közben az átváltoztatott ostyából vér foly a kezére, hogy meggyőzze Jézus valóságos jelenlétéről.

Raffael harmadik terme a „Stanza del' Incendio” a Vatikán közelében duő Borgo égését érzékli meg, amely IV. Leó pápa áldására megszűnt. Remek alkotásán itt is érvényre jut az ellentétek szembeállítás. Megjédt alakok kapkodó mozdulatai, kétségbejött fájdalom mesteri módon simul el a pápa áldásának szemlélésénél és a szomorú kép hatása végül mégis belső megnyugvást kölcsönöz.

Konstantin csatájának freskója kiváló ékesége a negyedik teremnek. Az óriási képnek már koncepciója sem egészen Raffael tulajdona, hanem tanítványainak mesterüktől örökölt művészi munkája. A milviusi sikon végbement döntő csata emléke lett itt megelevenítve. Konstantin császár győztes seregének élén üldöző pogány uralkodótársát Maxentiust, aki Tiberis hullámaiban leli katonáinak zómével halálát. Felül eszményi világításban tűnik fel a szent kereszt jele következő felirattal: „Ezen jelben győzni fogsz.” A nagy képzelőtehetséggel kidolgozott csoportok oly élethűek, mintha valóban élnének és mozognának a véres harcban.

A Damasus udvar második emeletének keleti szárnyán, a stanzák szomszédságában, Raffael félig nyitott oszlopcsarnokai, a loggiák hir-

A cikk így fejeződik be:

„Még egyet vagyok kénytelen kilitásba helyezni. Tiszta a maga megszokott modorában jönnek látta az ellenzék 67-es tagjait intenciójukban is megtámadni. Gyávaással, népszerűség-hajhászattal vádol. Unom az ilyen támadásokkal való foglalkozást. Ha csak magamról volna szó, hallgatnék és mosolyognék. Így egy jövő cikkben beszélni fogok: a vád alaptalanságáról, eljárásunk okairól és az olyanfajta bátorságról, amelylyel ő birt s melytől engem példája alaposan elijesztett: arról a bátorságról, amely a királyt és nemzetet tette ki a legnagyobb veszélyeknek, mert egy olyan álláspontot akar megvédeni, melyen a király és nemzet közötti harmóniát föntartani nem lehet.“

Viribus unitis!

— Irta: Pintér János. —

A politikai szabadság abban áll, hogy ne létezzék oly hatalom az államban, mely nem a nép nevében s — legalább közvetve — nem általa gyakoroltatik. Szabadsággal bírni annyit, mint jogal bírnai a kormányzathoz (Eötvös.)

Igazán államférfini bölcseségre vall e mondás. Különösen napjainkban igen aktuális. Tényleg, mit ér papíron a szabadság, ha törekvéseinknek nem engedhetünk szabad folyást? Mit ér papíron a függetlenség, ha valójában nem vagyunk azok? Mit ér a parlament, ha nem lehet akarataink?

Átka a magyarnak, hogy erejét szétforgácsolja még a legválságosabb időben is. Átka a magyarnak, hogy egymást teljesen még akkor sem értik meg, midőn vésztes felhők tornyosulnak országunk felett. Átka a magyarnak, hogy hazafiainak holmi koncert mindíg akadnak.

Most is, mikor mindenki ellenségünk, mikor mindenki reánk visorítja a fogat, akadtak magyar politikusok, hogy elleneinkkel karöltve ássák meg nemzetünknek a sirt.

A hibát első sorban ne künn, hanem benn keressük. Akinek más a faja, szokása, törekvése és civilizációja — azon nem esodálkozom,

detik kimeríthetlen tevékenységének magasztos eszméit. A híres loggiákon hét évig dolgozott a nagy mester. Falait a biblia és az egyháztörténetből vett freskókkal díszítette oly jártassággal, hogy ezek a kereszténységnek természetfölötti igazságait allegorikus alakban, hasonlatokban és képekben ismertetik. Az ötvenkét kisebb-nagyobb „Raffael biblijája” névvel jelölik és még ma is a vallásos tárgyú képek előállításánál, a nagyszámú másolatok tanulmányozása állandóan foglalkoztatja a művészi köröket.

Műveiben feltárlható esodás harmonia a bevégzett szép benyomását éreztetik, és ez elég arra, hogy nevének korszakalkotó, soha le nem tűnő helyet biztosítsanak a renaissance stíl fejlesztésében.

Raffael sok érdemet vívott ki a Sixtina kápolna megteremtésében is. Meglepő munkáinak lelki élvezése után, érdeklődve kerestük fel a pápa Ő Szentisége házi kis templomát, a Sixtina kápolnát. Római keresztalakú és az oltáron kívül a pápai trón a szemben levő karral kapcsolatos berendezést. Egyszerűsége mellett kinézetekkel ér fel műbeise, ha a kápolna oldalfalaira és mennyezetére tekintünk.

X. Leó pápa terbe vette a kápolna falainak szőnyegkárpittal való bevonását. A kartonok elkészítése Raffael ideális kezére nehezedett. Megfelelt ezen alkalommal is a hozzáfűzött várakozásnak és a kifogástalan kartonok Brüsszelben lettek szőnyegekre mintázva. Tizenegy szőnyegkárpit, gobelin fedi a pá-

ha ellenségünk; de aki e haza határain belül pillantá meg először a világosságot, kit e hon nevelt, melynek minden rögét egykor szabadságáért embervér áztatott, akinek honi törvényeinek állást s jöletet biztosítottak, hogy még azok is ellenünk törjenek, az már valóban sok. Alkotmányunk veszélyben! A temető készen vár!

Félre tehát mindennel! Dőljenek le most azon válaszfalak, melyek bennünket — akármilyen tekintetben — eddig elkülönítettek!

Legyünk egy szív s egy lélek! Mert csak „viribus unitis” menthetjük meg hazánkat azon bukástól, melybe a szabadelvű párt sodorta. Most mutassa meg minden hazafi, ki mire képes tettel, szóval, szívvel; erkölcsileg, anyagilag és szellemileg hazájáért!

Az ország megmentéséért küzdeni köteles minden magyar ember. A törvényre támaszkodjunk, ez legyen fegyverünk, mert csak ezzel győzhetünk! Amíg az igazság a mi részünkön lesz, addig ne félünk a végső megsemmisüléstől, mert le nem győzethetünk!

A jövőben legyünk körültekintőbbek, mint a múltban voltunk! Csak olyan egyénekre pazaroljuk bizalmunkat és votumainkat, akik azokat megérdemlik! Meg ne legyünk többé ígérettel, hanem tetteket lássunk.

Ebben a reményben haladjunk előre, ha nem esüggedünk, győzünk; ellenben, ha nem leszünk kitartók, elbukunk!

Az ellenzék Alsófehérmegyében.

Alsófehérmegyének hét választókerülete van. Mindenik kerületben nagy számmal vannak a román választók, nagyrészt egyszerű földművesek. A választók egy jó része pedig állami és közigazgatási hivatalnokokból kerül ki. Nem meglepő dolog tehát, ha eléggé a mindenkori kormányok ezeket a kerületeket az u. n. biztos kerületek közé sorolták. A legutóbb lezajlott választás eredménye is az lett, hogy mind a hét kerület kormánypárti képviselőt küldött. Am két

pai kápolna falait. Az egyes gobelinre szőtt képekhez az eszmét sz. Lukács evangelistának az „Apostolok cselekedetei” című könyvéből vette. Szépek a szőnyegkárpitok, de azért a freskok több életet lehelnek és nagyobb változást idéznek elő érzelmeink világában. Hiába, a festészet célja jobban érvényesül az ecsetvonások alatt, mint a színes szalag között, bármily harmonikus legyen is az.

Biztosra vehető, hogy ép ezért a mennyezet érthetőbben szól a lélekhez az oldalfalánál. Michelangelo festeményei díszítik kizárólag az egész mennyezetet. A középső egyenes rész több mezőre osztott (kazetta rendszer) festett márványkerettel van körülvéve, ezekben csoportosította a teremtés, az első emberpár és Noé történetéből vett eszméket. A teremtést feltüntető jelenetben, az egyik képen az Atyaisten hatalmas alakja a végtelen űrben lebegve eleven valószerűséggel tárul elénk, a másikon már kitárt karjaival fenn a napot és holdat, lenn a növényeket terenti. Megragadó rész még e ciklusnál Ádám és Éva teremtése. Ádám alakját egy hegyoldalra mutatja be, amint az Úristen angyalaitól kísérve lelket lehel lényébe. Évának, az emberiség ősanjyának teremtésénél, egész egyéniségén a hála és a rajongó imádás érzése bámulatos közvetlenséggel olvasható le.

Költői fölfogással tárja elé a bűnbeesés történetét is. Az egyik oldalon szeliden lejtő domb aljában, az almafa tövével látható Ádám és Éva, a túldoldalon már szomorú kiüzetésük a paradi-

helyen t. i. Gyulafehérvárt és a nagyenyedi kerületben már az ellenzék is megpróbálta erejét. Az eróproba jól sikerült. A jövőre kecsesgató reményekkel biztosít. Ezért s főleg tekintettel a mostani válságos politikai állapotokra, amidőn már alkotmányosságunk gyökerében megmegtámadva, az említett két kerület ellenzéki vezérferfiak elhatározták, hogy az ellenzékot meggyeszerzte állandó szervezettel látják el.

Az alapvető lépés, a megyei „szövetkezett ellenzék” meglakakítása f. hó 25-én folyt le Nagyenyeden. A megye minden részéből sokan gyűltek össze, de különös hatással volt a gyulafehérváriak tömeges megjelenése. Városunkban az ellenzék tudvalevőleg már rendszeren van szervezkedve. Ez alkalomból tehát mintegy hetvenen, testületileg nemzeti lobogók alatt jelent meg Nagyenyeden, hol az állomáson az enyediék tüntető lelkesedéssel, üdvözölő szónoklattal, zenével fogadták az elvtársakat. A hatalmas tömeg hamarosan soraközöt csinált s szép rendben hazafias darabok hangjai mellett vonult fel Enyed utcáin a gazdagon felbologozott hársokor között.

Az útipor lerázása után d. e. 11 órákor kezdődött a gyűlés. A sétatéri mulató óriási teremének minden zugát betöltötték a résztvevők. Pokoli hőség volt, de azért mindenki rendületlenül kitarított helyén. A gyűlésen hét országgyűlési képviselő is megjelent: Teleki Arvéd gróf, aki ez idő szerint a megyei ellenzék vezére, továbbá Bedőházy János, Dézsi Zoltán, Ferencz Gyula dr., Hínléder Ernő dr., Miksa Imre és Vertán Endre.

A gyűlés jegyzőjeül felkérték: Wagner Sándor gyulafehérvári és Bodrogi János nagyenyedi főgimn. tanárt és Adorján Elek dr. ügyvédet.

A gyűlést Gáspár János volt megyei főjegyző nyitotta meg. Beszédében rámutatott arra, hogy a rossz tanácsadók immár odajuttatták a nemzetet, hogy ennek kérién és követelnie kell a királyi eskü betartását. Most minden polgárnak egy szívvel és lélekkel kell esatlakoznia az ellenzék zászlójához. Az ellenállást át

esomból, kétségbeesésüket előadó lelki gyötrellem és a bűnbánat jut kifejezésre.

A középső egyenes mennyezet márványkeretnek négy végénél a bolthajtásos ívek között a proféták és a sibillák alakjaival ekesít, akiknek komoly magatartásukon, a Megváltóra való várakozás és az előjövetelebe helyezett erős remény, határozott vonásokban nyilvánul. A proféták közül Jeremiás képe a leghíresebb. Sibilláról szólva, magáról a névről is tesztek említést.

A „Sibylla” név görög eredetű és isteni végzést jelent; nem vonatkozott tehát személyre, hanem oly jóslatra, amely Isten végzése után kutatott, azt felderíteni és az emberekkel közölni tervezte. Ezen jóslatok lényege a paradicsomi őshagyomány a protoevangélium szavaira: „Majd egy asszonytól születik valaki, ki a kígyó fejét összetöri és Isten országát helyreállítja” vezethető vissza. A pogányok is hittek ezen igéretben és tárták a nagy király megérkezését, az édeni boldogság aranykorát. Később a sibilla névvel ilhett személyeket, a pogány vallás jósnoit, prófétanoit jelölték.

Tíz híres sibilla élt a pogány világban, jövendölésük a nevéket viselő sibilla könyvekben található fel. Nemesak az antik kor tanulmányozóinak nyujtanak ezen iratok sok értékes anyagot, de a keresztény tudósoknak is. A pogányok közt ezek őrizték meg a paradicsomi szent hagyomány lényegét a földre jövő Megváltóról, és mint isteni eszközök egyengették az Úr útját a

kell vinni a társadalom mindén rétegébe. Semmi ok nincs a széthúzásra. Az ellenzék programja olyan, hogy abból részt kívánhatnak a nemzetségek is. Térjünk már egyszer e megyében is a hazafias munkára.

E gyűlés, valamint a megyei szövetkezett ellenzék elnökeül ajánlja Teleki Árvéd grófot, akit eszteromi, munkás köréből éppen a szomorú válság ragadott ki a politika küzdő terére.

Az indítványt egyhangú lelkesedéssel fogadták el. Teleki Árvéd gr. emelkedett szólásra. Nem úgynevezett tüzes szónok, de minden egyes szavának megvan a súlya. Várakozását felülmutatja — úgy mond — a megjelentek sokasága. Ez is mutatja, hogy veszedelem fenyegeti e nemzetet s ezt mindnyájan átérezzük. Ma már a törvény sem nyújt biztosítékot. Hiszen szabadságunkat, nemzeti jogainkat az 1723. 1741. 1790. 1848. s legutóbb az 1867. törvények biztosították, de ezeket a hatalom be nem tartotta.

Előrehaladás helyett visszafelé fordultunk s ebben legnagyobb része a szabadelvű pártnak volt. E párt hosszú uralma alatt gazdaságilag nem tudtunk berendezkedni, katonai dolgokban pedig nemzeti érdekeink teljesen háttérbe szorultak. Igérték, ígérték, de semmit sem adtak. Ezek okozták, hogy a szabadelvűpárt iránt a bizalom országszerte összeomlott és az ellenzék felé fordult. Hiszen a 48-as függetlenségi párt kezdetben csak 20 tagot számlált s ma már 180-at. Ez legjobban mutatja az ország közvéleményének átalakulását. Biztat a remény, hogy csupa várakozással is eljutunk a győzelemhez, mert mi — a nemzet — fiatalok vagyunk, de a generálisok, akik most dirigálni akarnak, öregek. De az uralkodó párt eddig is pénzre, esendő örekre, erőszakra támaszkodott — az ellenzéknek nincs ezekre szüksége. Tiszta annak idejében az alkotmány megsértésénél azt mondta, hogy csak egyetlen egyszer történt és ime azt látjuk, hogy ma még hatványozva folyik a sérelem tovább. Az alkotmány megvédésére s a törvénytörések ellen kell tömörülni megyénkben is.

A nagy helyesléssel fogadott beszéd után Fogarasy Albert nagyenyedi kollegiumi ta-

nár, az ellenzéknek megyénkben régi, lelkes bajnoka emelt szót. Temperamentumos beszéddel nagyon fokozta az általános lelkesedést. Ezután — mondá — Alsófehérmegyében is le kell, hogy hulljanak a pártok közötti választófalak, mert csak egy ellenségünk van, mely ellen tömörülnünk kell és ez — Ausztria.

És látva most megyénkben is azt a meglepő egyetértést, minőt még sohasem tapasztalt, bizik abban, hogy a válságból győzelmesen kerülünk ki. Ezért kell e megyében is véglegesen szervezkednünk és az ellenzék szellemét és elveit a megyeházba is be kell vinni. Szorgalmaznunk kell egy rendkívüli megyei közgyűlést, amelyen ki kell mondani, hogy a jelenlegi hazafiatalan kormányt a megye semmiképpen sem támogathatja.

Fogarasi beszéde után így alakul vidékenként az ellenzék.

Marosújvári kerület vezetői: Bánffy F. br., Gáspár János, Bánffy J. br., Bóra Benedek.

Nagyenyedi vidékén: Wesselényi F. br., Müller Jenő dr. és Zöld József.

Magyar-Igen: Gál Lajos, Kontz Albert, Vadadi Gergely.

Alvinc: Batta Bertalan, Potoczky Antal, Szalánczy Jenő.

A központi bizottság: Teleki Árvéd gr. elnök, Bánffy F. br. Gáspár János, Fogarasi Albert, Müller Jenő, Papp János, Bálint János és Farnos Dezső dr. tagok.

Ezután Bedőházy J. orsz. képviselő szólott. Ostorozta a burkolt abszolutizmust, melynek rendszerében a korona jogai mellett a nemzet jogai egészen háttérbe szorultak.

Wertán E. dr. orsz. képviselő metsző gúnyjal érintette Török B. Nagyenyedi kerületi jelenlegi képviselő politikai magatartását. Heves, tüzes beszédet a nemzeti küzdelem érdekében, óriási lelkesedéssel fogadta a hallgatóság.

Décsi Zoltán orsz. képviselő szerint legnagyobb atnkun gazdasági közösségünk Ausztriával. És Ausztria épen ennek a közösségnek a megszakításától fél s az ettől való félelem hozta létre voltaképpen a válságot úgy, hogy

tartva hien adják vissza a falfestészet gyönyögyeit.

Csekély műérzésű egyének fantáziáját sem hagyják hidegen az ékeskező művész freskói, azokat pedig, akik behatóbban foglalkoztak a képzőművészetekkel igazi gyönyörűséggel, töltik el, pedig a hatáskeltesnek köznapú módját, az érzéki családások előidézését kerüli munkáiban.

Nem egy festőt azért dicsőítenek, mert többet mutat fel, mint amennyi festményén a valóság. Michelangelo ily hirnévre nem törekedett, ő egyes alakjainak mesteri kidolgozásával vonzza magához és ragadja bámulatra az érdeklődőket. Lehet, hogy ezt önérdékből tette, nehogy látogatóinak figyelmét eszményi képei és az érzéki családások közt megossza.

A Sixtina kápolna falai színes történetekben jellemzik két művészleleket eszmekörét. Minél tovább időztem itt, annál jobban éreztem a művészetnek kisugárzó, hatalmas erejét. Élő bizonyosságot tesznek ezen falak a lángelmék utólrhetetlen működéséről és a pápák áldozatkészségéről. A mennyezet plasztikus kidolgozásáért tizenötezer arany tiszteletdíjat ajánlott fel a szt. Atya Michelangelonak, de azért az irigyek táborába mégis azt zúgja, hogy az egyház ellen-sége a haladásnak és művészetnek.

T. K.

(Folyt. köv.)

hamarabb megkaphatjuk az önálló hadsereget, mint az önálló gazdasági berendezkedést.

Adorján Samu dr. a gyulafehérvári ellenzék csatlakozását, törhetetlen kitartását jelenti be. Majd Janesó Sándor ideális, szép beszéde után indítványozta Kossuth F.-nek és a koalíció többi vezető férfainak távirati üdvözlését.

Az alakuló gyűlést lelkes táviratbar üdvözölték: Apponyi A. gr., Bánffy D. br., Kemény Árpád br., aki gyászos eset miatt nagy fájdalomra, meg nem jelenhetett, csak leleken.

Kossuth Ferenc pedig a következő szép levelet intézte a gyűléshez:

Mélyeséges hazafiai örömmel üdvözlöm a nagyenyedi szervezkedő gyűlést.

Midőn édes Hazánk alkotmánya veszélyben van, minden igaz magyar honpolgárnak, vallás és anyanyelv különbség nélkül, tömörülni kell a jogvédelem céljából és sorakozni az alá a zászló alá, amelyre, mint jelszó, a magyar haza függetlensége van felírva.

A függetlenségi elvek, a függetlenségért érzett vágódás képezik azt a nagy erkölcsi erőt, amely nem hagyta soha elaludni a nemzetet; s amely most is a legnagyobb erőt nyújtja, melyet a haza ellenségeivel szembe állíthatunk.

Ezért természetes és szükséges az, hogy a nagy küzdelmek napjaiban a nemzet a legnagyobb erkölcsi erőt vegye igénybe a haza védelmében; és mellőzve minden kevésbbé határozott jellegű célt, a minden magyar ember szívében élő végecéllé, a magyar függetlenség felé forduljon, mint Mohamed követői a kelet felé, a mikor imádkoznak.

Kitűzzük tehát Nagy-Enyeden a dicső függetlenségi zászlót és atyáink atyái szép-lőtlen zászlóját; sorakozzék alája, aki hazáját szereti!

Üdv a sorakozóknak!

K. F.

Miután Teleki Árvéd gr. a gyűlést bezárta, a jó munkát végzett ellenzéki férfiak népes társaságára gyűltek össze, hol természetesen more patriót megeredt a szónoklatok árja. Mindannyian tüzzel, hűvel szólottak, de látszott az arcokon, hogy nemcsak a szó, de a tett emberei is azok mindannyian, akik itt a haza megmentése érdekében távoli vidékekről is összejöttek.

Az enyedi összejövetelből azt a benyomást nyertük, hogy a szabadelvű párt irányzatának végre-valahára itt is befellegzett. Feltétlen bizalom van, hogy Alsófehérmegye régi, dicső történelmi multjához méltóan fogja nevet beiktatni azon hazafias megyék és városok sorába, amelyek most egymásután lépnek fel a veszélyeztetett alkotmány megvédésére.

H I R E K.

Vécei Csiszér János.
Született 1841. † 1905.

Három tiszta r. kath. községnek harangjai zúgnak bánatosan. Vécke, Zsákd és Székelyszállás lakói könnyező szemekkel gyülekeznek a vécei plebánia előtt, hisz a jó lelkiatyát, e három község 24 éven keresztül kormányzó szeretett papját siratja. — „Nem lesz többé ilyen papunk“ hangzik a bánatos székely hívek ajkáról. S ez nem csoda, hisz ő maga is vécei székely családnak volt gyermeke, ki ismerte

pogányok szívehez. Teljesen megfelel ezen könyvek segítségével elért cél elnevezésüknek. Az „isteni végzést“ terjesztették az utódokra és „isteni végzés“ választotta észköznek, hogy a pogányság megtérését majd elősegítse. Felismerték a szt. atyák közül többen a sibillák jelentőségét, különösen szt. Agoston idézi a régi idők-homályában vallásos fényt terjesztő könyveknek az üdvözítő előjvetelére vonatkozó jóslatait.

Michelangelo festett sibillái közül, a del-fii élenk hatást ébreszt az emberi értelemben. Méltóságteljes megjelenésben a jósnök legszebb alakját rajzolta le, lényéből csak úgy sugárzik a látnoki erő.

A szomszédos falak nagyobb bolteikkelyeiben az ószövetségéből merített négy bibliai kép — az érekgívő fölmagasztaltatása, Góliát legyőzése, Judit bátorlelkű honleányi cselekedete Holofornes táborában és Hámán büntetése — regéli el Izrael népének megmentését a teljes püsztulástól. Az oltár hátsó terében megható alkotása a nagy művésznak az utolsó ítélet. Az elkárhozottak lesújtó fájdalmát enyhíti a képen Jézus igazságos alakja és a jobbján álló megigazultk határtalan öröme.

Sokat von le a freskók értékéből a nagy távolság és a fázasztó felnézés, amely a jó szemek egészen vizsgát tart, sőt egyeseknek a türelmét is kisértetbe hozza. A felmerülő nehézségen úgy segítenek, hogy nagyobb, finoman esiszolt tükröket osztanak ki, ezek a kézben

székely testvéreinek, hiveinek minden baját, minden szokását.

Vékei Csizsér Jánost a „Vén székely cimbalmaszt”, „János bácsit” ki nem ismert volna? A Köznevelésnek is, főleg régebben, igen buzgó munkása volt. Szerettek őt a gyulafehérvári és csiksomlyai finővelő egykori növendékek. Szeretettel csüngött rajta a papnevelő ifjúsága, mely papnevelőben már mint fiatal pap a Spirituális teendőit végezte nagy buzgalommal. Az ő tudományára gondolnak vissza azon ifjak, kik a csiksomlyai gimnáziumban nevelkedtek. — Keserű szívvel búcsuzott el tőle Csikszentimre tekintélyes hítközség lakossága, midőn a jó János bácsi szívének vonalmát követve nagy püspöke Fogarassy engedélyével szülőfalujába visszatérhetett, hogy öreg édes anyját támogathassa, székely véreit a lelkiükben vezethesse, az anyagiakban segíthesse. Nagy lehetett volna ő. Hiszen mint fiatal pap növendői aligazgató, gimn. tanár, spirituális működött. De neki csak egy vágya volt: az Úr harcosai között közlegénynek maradni s az ő szülőfalujában szolgálni. Lelke tiszta, pápi élete feddhetetlen, jelleme szenny nélküli volt. Ezt bizonyítja egyik költeményének versszaka is:

„Székelyszállás, Zsakod, Vécke,
A pap nektek jaj mit véte,
Hogy fát nem visztek neki
Mig a hideg ki nem leli.”

Nem feddi tehát hiveit, hanem önmagát vádolja. Kiejtett szavai megfontoltak, aranygondolatok voltak; s mégis sokszor kérdé tőlünk fiataloktól: „Jól mondtam-e ösém?”

Eltemettük tehát őt, megsirattuk! Kerültünk szeretett esperse szóltat rekviem után az ő érdemeiről; e megemlékezés hatása alatt sirt a ker. papság, a veszteség hatása alatt hangos zokogásban tört ki a hívek serege. Fájdalmunk azonban azon ima-harmatában nyert vigasztalást, melyet lelkeink nyugalmáért elmondánk.

László János,
radnóthi plebánus.

— **Püspök urunk ömeltősága** jun. 28-án az esti gyorsvonattal Budapestre utazott, hogy ott a Regnum Marianum közgyűlésén (melynek programját már közöltük lapunkban) elnököljön. Székelyére e hó 2-án érkezik vissza s 3-án intézkedik az ujonnan felveendő papnövendékek ügyében.

— **Rekviem Lőnhart püspökért.** F. hó 28-án reggel 7 órakor Püspök úr ő méltósága tartott rekviemet boldog emlékü elődje lelki üdvéért. A gyászmisén a központi papság és a hívek közül is többen jelentek meg.

— **Papszentelés.** Püspök urunk ömeltősága f. hó 25-én Tallos Jenőt alszerpappá, f. hó 26-án Huszár Ádámot szerpappá és 27-én: Anda Gézát, András Pétert, Antalfi Károlyt, Csabay-Gyula Józsefet, Fülöp Jánost, György Lajost, Haulik K. Jánost, Pénzes Lászlót és Péter Jánost áldozópapokká szentelte fel.

— **Személyzeti.** György Ilyés györgyfalvi lelkész Véckére áthelyeztetvén, helyébe Rés János kolozsvári hitelemző ideigl. lelkésznek, — Haulik Károly János újsímes pedig esikszentsimoncsentószegi káplánnak, — Oláh Dániel gyergyószentmiklósi káplán Kadicsfalvára lelkésznek nevezetett ki.

— **Konkurzus.** A sz. István apostoli királyról nevezett erdélyi sz. Ferenczrendi tartomány papnövendékei közé oly ifjak vétetnek fel, kik szellemileg és testileg épek, a gimn. VI. V. v. legalább IV. osztályát jó sikerrel vé-

gezték és a szerzetesi életre hivatással bírnak. Folyamodványok iskolai, orvosi, születési, a lelkész által kiállított erkölcsi bizonyítványokkal és a szülői bejegyzést igazoló irattal felszerelve fődő P. Kory Ottó rendtartományi főnök címére Medgyesre, Nagy-Küküllőmegye küldendők jul. 25-ig. A későbbben folyamodók csak a meghatározott létszám hiányossága esetén augusztus végeig vétetnek figyelembe. Laikus testvérekül felvétetnek a 18. életévet már elért egészséges, irni és olvasni tudó jó erkölcsű ifjak, kik hivatást éreznek e pályára, valamely mesterséget tanultak, mi azonban nem okvetlen szükséges.

— **Péter és Pál.** A két nagy apostol emlékének szentelt nap, ünnepe a gazdáknak, ünnepe a tanulóifjúságnak. A gazdák ez után kezdik meg aranykalással ékes rónáinkon az aratást, a tanulóifjúság e napon szedte le tíz havi munkásságának gyümölcsét.

A gyümölcs olyiknál izes, illatos, olyiknál csenevész, férges. Ki mint vetett, úgy aratott. Itt a vetést sem dör, sem fagy, sem jégverés nem fenyegette. Kinek-kinek szorgalma, munkákedve, lelkiismerete volt az üditő harmat, a tápláló eső, az érlelő napsugár a vetésre. Aratásért mindenki maga felelős. Joggal nem kárhozzatthat senkit és semmit. Már tudniük így kellene ennek lenni. Csak beteges erkölcsi felfogásunknak egyik legsűrűbben jelentkező szimptomája az, hogy a silány aratásért a hanyag magvetők is, meg az érdekelt szülők is másokat, a tanerőket okozzák. Már a dús aratás, természetesen egyéni érdem. Pedig nagy nemzeti csapás rejlik fiaink hibáinak, gyöngeségeinek legyezgetésében. Meglazítjuk önértéket, meggyöngyítjük ellenálló képességét, hozzászoktatjuk ahhoz, hogy az életben kapandó sebekért sohasem magukat okozzák első sorban, hanem másokat.

Igy származik aztán egy enervált, gyönges erkölcsi fegyverzetű ellátott nemzedék, melyre válságos pillanatokban a haza sem számíthat.

Már pedig megalkuvó nemzedék — átka a nemzetnek.

Ezért óhajtuk minden évnek Péter és Pál napján, hogy e két nagy apostol szelleme szállja meg a tanulókat és szülőket egyaránt; határtalan rajongás az eszményekért, termékenyítő szeretet, töretetlen bátorság és minden személyes érdek mellőző, tiszta önzetlenség. Akkor lesz egy oly nemzedék, amelyre az egyház és haza minden körülmények között bízton számíthat.

— **Évzáró.** A gyulafehérvári főgimnázium évzáróját a hagyományhoz híven jun. 29-én tartotta meg. A reggel 8 órakor megtartott szentmise után, a még itt időző tanulóifjúság s a tanárikar a tornaesernokban gyűlt össze, hol Pál Antal igazgató szép búcsubeszede után, a jutalmakat osztotta ki.

Úgy tartjuk, hogy a tanulóifjúságra s a szülőkre is jó hatással volna, ha az iskolai évet bizonyos nagyobb szabású ünneppélgé zárlathatók be, amelyben maga a tanulóifjúság is tevőleges részt vehetne. Fájdalom azonban, a mostani hagyományos eljárás mellett ezt keresztül vinni nem lehet. A hivatalos évzárás ugyanis jun. 29-én kell hogy legyen. Már pedig a vizsgálatok napokkal azelőtt bevégezzenek s a megszábadult ifjak sietnek hazafelé a családi körbe. Azt ugyanis nem lehet, sőt nem is szabad követelni, hogy az ifjak vizsgáik bevégezése után 4—7 napig még az intézet székhelyén tartózkodjanak. Nem lehet követelni anyagi okokból s nem szabad követelni erkölcsi pedagógiai okokból. A szülőknél volt egész évben elidegenítés, mert azt hiába szaporítani. A munka nélkül maradt ifjúságot pedig nem tanácsos lézengeni hagyni, mert ez óriási erkölcsi károkat létesíthet. Ezért

talán — a nyomós okok miatt — fel lehetne hagyni a régi, habár tisztos hagyománnyal s az ünnepeles évzárás napját minden egyes intézetnek a helyi viszonyokhoz mért belátására bizni.

— **Tanügyi botrány.** A magyar sajtó feltűnő szeretettel szokta az iskolákban szórványos megtörténné szomorú eseteket tanügyi botrányra felfújni. A hanyag s aztán magáról megfélemedező, majd vagy öngyilkosságot vagy a tanár ellen merénytetet elkövető diákok feltétlen pártfogókra találnak a sajtó egy részében. Mintha ennek a sajtónak a munkásai nagy részt ilyen felbenmaradt, az iskolából egy és más okból kiszorult emberek volnának, akik aztán keblük keserűségének és bosszúérzetüknek meghurcolásokkal és meggyanúsításokkal szoktak szabad folyást engedni. A legújabb ilyen kirohanást Plac Bonifác szegedi tankerületi főigazgató ellen tették azért, mert Szabadkán egy érettségizendő ifjunak a szaktanártól „határozottan rossz”-nak minősített latin dolgozatát a minősített fokozatban hagyta meg. A gyöngelkü ifjú aztán öngyilkos lett. Ezért Plac B. a hibás? Korántsem. Hibás az az erkölestelen és lelketlen modern irányzat, mely az iskolákból származó vallásos nevelést s így előmozdítója lesz egy olyan nemzedék feleperedésének, a melyben sem akaratérő, sem munkaszeretet nincs, hanem stréberséggel, felületes mázzal és üres arroganciával igyekszik az életben érvényesülni. Az a napi sajtó pedig, amely ezeket a hibákat pártfogásába veszi, határozatlan elősegítője azoknak a „tanügyi botrányok”-nak, amelyek újabbban csakugyan mind sűrűbben ütnek fel a fejüket. Gondolják meg már valahára, hogy az iskolák nem bizonyítványgyárak, következőleg bizonyos méltányos és lelkiismeretes szigorúságot érvényesíteni kell a tanulók munkásságának megítélésénél. És ennélfogva mindaddig, amíg rendes iskolák és amíg hanyag diákok lesznek — a szekundák is elkerülhetetlenné. De tisztált erkölcsi felfogás mellett a szekunda után nem az öngyilkosságnak kellene következnie, hanem a magabaszállásnak és az erős elhatározásnak a komoly munkásságra.

— **Meghívó.** Az Erdélyi Róm. Kath. Tanítóegyesületek Szövetsége évi közgyűlését július hó 11-én Csiksomlyón a tanítóképző gyakorlatiskolájában fogja megtartani a következő tárgyszorozattal: 1. ¹/₈ órákor Veni Sancte a szentferenczrendiek templomában. 2. Elnöki megnyitó. 3. A mult gyűlés tárgyalásaira vonatkozó magas főpásztori észrevételek előterjesztése. 4. A választmány jelentése a Szövetség ügyeiről. 5. Miféle eszközökkel küzdhet a tanító az alkoholizmus ellen? Előadja Péter Károly szentgyházasalóhalvi ttnitő. 6. Mennyiben folyhat be a tanító közsege anyagi helyzetének javítására? Előadja Füstös Sándor esikszentgyörgyi tanító. 7. Az irás-olvasás tanítása módjának legújabb állása kritikai megvilágításban. Előadja Gyuresovecz Károly ülkei tanító. 8. A tanítók helyzete. Előadja Gál Ambrus korondi tanító. 9. Indítványok, amelyek a gyűlés napja előtt 8 nappal az elnökségnek bejelentendők. A Szövetség elnöksége már szétküldötte a meghívót az egyesületek elnökeinek, jegyzőinek és képviselőinek; azonban a honnan a képviselők névjegyzékét nem küldötték be, oda természetesen nem lehetett küldeni. Ezenkívül minden lehető elkövetett a gyűlés sikere érdekében, így kikérte Püspök urunknak, mint főpásztorának egyes támogatását. A gyűlésen megjelenő tagoknál tudomására juttatjuk, hogy Püspök urunk jövőtől az internatusban szállást és ebédet fognak kapni, ha megjelenésüket előre bejelentik. Remélhető, hogy idei gyűlésünk ko-

molyság és tartalmasság dolgában méltólag fog sorakozni megelőző két gyűlésünkhöz.

— **Kérelem.** Tisztelettel kérjük az Erd. róm. kath. státus fennhatósága alatt álló iskolák igazgatóságait, hogy iskolájuk évi Értésítőjét ismertetés végett lapunk számára megküldeni szíveskedjenek.

— **Tisztelettel értesitem k. kollegáimat,** hogy státusunk középiskoláiban a jövő tanévtől kezdve használandó erkölcs-tan tankönyvre beérkezett szavazatok többsége Matuszka Mihálynak — a Szent-István-Társulat kiadásában közelebről megjelenő *Erkölcstan* mellett döntött. Gyulafehérvár, 1905. VI. 29. Fejér Gerő dr. vallásánár.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* *Rákócziért.* Regényes színmű 3 felvonásban II. Rákóczi Ferenc korából. Irta Erdősi Károly. Budapest, 1905. A Szent-István-Társulat kiadása. Ára 80 fillér. Nagy szolgálatot tett eddig is Erdősi a katolikus műkedvelői színpadnak, — különösen a katolikus legényegyesületekben, — vallásos és hazafias szellemű színműveivel. Aktuális szociális eszméket világított meg e színdarabok, nemes érzelmeket ápoltak, főlemelőleg hatottak. Egyszóval kitűnően megfeleltek céljuknak és ez által régen érzett szükségletnek is eleget tettek. A „Rákócziért” című színműben azonban Erdősi tehetsége magasabb szárnyalást vesz. Nem marad a tendencia szűk korlátai között, hanem a valódi költői alkotás színvonalára emelkedik. Nem tuzunk egy csöppet sem, a mikor ezt mondjuk. Nem hiányzik ugyan ezen színműből sem a tendencia. Megkívánta ezt már az alkalmosság is. De ez a tendencia nem lép föl, mint a szerzőnek szónoklása, folytonos szuggesziója, hanem természetszerűleg fejlődik ki a cselekményekből és a szereplő személyek pszichológiájából, mint a költészet illó olajával telített virág. Nem pusztán dicsőít és lelkesít e színmű, hanem az emberi lélek mélységébe is világít. És ez adja meg hazafias tendenciájának a valódi költőesség jellegét. A költészet lényegében véve mindig filozófia. Miként a filozófia, úgy a költészet sem állapodhat meg a jelenségek külső fölületén. Mind a kettő a mélységbe tör, az érzelmeinek tulterjedő valóságba hatol és az általánost fejt ki a tüneményekből. Csak ott kezdődik a költészet — és ez áll főképen a drámai költészetnél, — a hol filozófiai problémákat érint. Erdősi ilyen problémával foglalkozik. A szerelem önzéséből elkövetett bűnt csak magasabbrendű, tisztább, önzetlenebb szeretet expialhatja: ez a filozófiai és költői igazság esillámlik ki színművéből. Kápolnai Junos arulást követ el Rákóczi ellen csak azért, hogy az ily módon szerzett pénzen boldogíthassa szerelme tárgyát, Vámos Jucikát. De keserű kiábrándulás várakozik rá. Menyasszonya megveti aljas tettét és mit sem akar tudni róla. Kápolnai már-már a kétségbeesés örvényébe veti magát, a mikor az István pap ajkáról hangzó evangéliumi szózat egy új utat mutat neki a boldogsághoz: az engesztelés, a tisztulás útját. Kápolnai Rákóczi táborába szegődik tehát Kézay álnéven és hősi eszelekedetekkel iparkodik gyalázatát lemosni és szerelmesének becsülésére magát ismét méltóvá tenni. Ez lebeg egyedül szemé előtt. De egy Rákóczi élete ellen tervezett összeesküvés fölfedezése világosságot gyűjt lelkében. Belátja, hogy nem kedvese ellen, hanem Rákóczi és a haza ellen követte el a legnagyobb bűnt. Belátja, hogy legyőzve minden önzést, felhelve minden egyéni érzelmet, ezt a bűnt kell teljes önfel-

dozásával jóvá tennie. Kibontakozik menyasszonya karjaiból, hogy megmentse Rákóczit, ha kell, élete árán is. Hazafias tárgyát Erdősi így fektette mélyebb alapokra. Betekintést enged egy valóban költői probléma megoldásába, az emberi lélek tisztulási processzusába. E problémának drámai kezeléseben kétségkívül észrevehető az ingadozás, a tisztulási processzusban fölmérülő nehézségek szélesebb kifejtésének hiánya, a novellisztikus irányzatba való áthajlás. De utóvégre nem szorosan vett „drámá”-val van dolgunk, hanem „színmű”-vel, melyben a cselekmények, a tettek szűkebb mértékével is beérhetjük. Erdősinek már azt is igen nagy érdemül tudhatjuk be, hogy egyáltalában mélyebb költőességre törekedett egy alkalmi színműben. A darabba beállított személyek is magukon hordozzák a költői alkotó tehetség kinyomatát. Nemcsak történelmi hűséggel, hanem finom pszichológiai érzékkel kidomborított alakok ezek, jellegzetes egyéni tulajdonságokkal. Ez áll nemcsak a színmű alakjáról: Rákócziról és Kápolneiról, hanem az olyan mellékalakokról is, mint a milyen Vay Ádám, vagy a vén kuruc. A két-főszemély mindig egyformán az előtérben van. Természetes következménye ez a színmű egyszerű és világos szerkezetének. A kápolnai története minden mesterkéltéssel nélkül szorosan össze van szöve Rákóczi sorsával. Kápolnai lelkének tisztulási menete nemcsak őt magát mutatja be egyéniségének egész szenvedélyességében, hanem egyszersmind Rákóczi lelki nagyságát is fényesen visszatükrözteti. A három első felvonás a színmű szerves eszelekményét teljes befejezéshez juttatja. A negyedik felvonás már csak külső hozzáadás gyanánt vehető. De azért szívesen vesszük ezt is, mert hiába, miként termi meg a lelki tisztulás az igazi boldogság gyümölcsét. E negyedik felvonást azonfölül igen ügyesen tudta a szerző felhasználni arra, hogy Rákóczi önzetlen hazafiaságát ideális tetőpontjant mutassa be. Ismétéljük, nem pusztán Rákóczit dicsőít Erdősi e színműve, hanem hazafias lelkesedést nyújt, hanem költőiségével esztétikai élvezetet is nyújt. Valóban örülhetünk, hogy hazai katolikus műkedvelői színpadjainak ilyen valódi költői alkotást nyertek.

* Megjelent a „Havi Közlöny” az elméleti és gyakorlati lelképásztorkodás köréből. XXVIII. évf. júniusi füzet, melynek, — mint a kiváló szakközölyn füzeteknek mindenkor, — most is gazdag és érdekes tartalma a következő: Irány-cikkek, fejlesztések: Kováts S. dr. Néhány szó a hitoktatásügyről. — Hanny F. dr. Tagjai-e az egyházak az eretnekek, szakadarak és a kiközösítettek? — Kirschanek Ö. A szociális kérdés és a papság: A választói jog. — G. A. dr. Hazasságok érvénytelenítése a H. T. 53—55. §§-ai alapján. — Kováts S. dr. A keresztelt zsidó convertita-e, vagy neophyta? — Schermann E. dr. A misézési kötelezettség. (Folytatás). — Berkes P. dr. A lelkipásztor és az elmebeteg. — Sipos I. dr. Még egyszer az először gyónók lelkiismeretvizsgálásáról. Anyakönyvi ügyek (Dr. G. A.) 10. Impedimentum catholicismi. — 11. Külföldi illetőségű szülők reversalisa. Liturgikus apróságok. (Tov.) XI. Confiteor a provizióval. — XII. Elmaradhat-e az „Indulgentiam . . .” ima az apostoli áldásnál? Főpásztori körlevelek. (M. J.) Rendeletek: Demissa votiva „Rorate” — Iskolaeületek mentesek az illetékegyenérték alól. — Tanító és óvónőképziintézeti bizonyítvány és oklevél-másolatának kiállítás a „Hivatalos Közlöny”-ben meghirdetendő. — Tanító- és óvónőképziintézeti bizonyítványok és oklevelek tandíj, vizsgadíj, vagy tartásdíj fejében vissza nem tartathók. Vegyesek: 38. Vasary Kolos, bíboros

hercegprímás, aranyismés jubileuma alkalmából. — 39. A bíboros hercegprímás adományai. — 40. Klauzura es temetés. — 41. Altare cuius-cumque oratorii Puellarum a Charitate S. Vincentii a Paulo censetur privilegium. — 42. Bücsüval ellátott fohász. — 43. Szerzetes arc-kegye levelbélyegen. — 44. Kiténtetett apáca. Irodalom: Keményfy K. D. Vasary Kolos 1855—1905. — Walter Gy. dr. Szent beszéd a bíboros hercegprímás jubileuma alkalmából. — Lessenyey F. dr. A szatmári püspöki egyházmegye Szent Éve. — Hám A. dr. A középiskolai kath. vallásoktatás módszere. — Dedek-Crescens L. Márialegenda. — Puntigam A. S. J. A Kongregáció virága. — Erdősi K. Rákócziról. — Crackel-Rada A. műlovas leánya. Katolikus hírlapok és folyóiratok: 16. A Kath. Hitterjesztés Lapjai. Személyzeti hírek: Az esztergomi és egri érseki, a besztercebányai, a nagyváradi gör. és lat. szert., a nyitrai, pécsi, rozsnói, szombathelyi, váci és veszprémi püspöki megyékből s a kegyes tanítórendből. Katolikus krónika. Tárca: A kath. sajtó jelentőségéről. — A Magyar Remekírók új sorzata. Bevezetett előfizetések. Hirdetések. A „Havi Közlöny” szerkesztőkiadója Patzner István, szentesi tanácsos, temesvár-gyárvárosi plebános. Előfizetési ára egész évre 10 korona. — Megrendelhető a szerkesztőkiadó: Patzner István plebános címén (Temesvár-Gyárváros, róm. kath. plebánia.)

A szerkesztő üzenetei.

P. A bérmaúra vonatkozó reflexióit kapjuk, de közé nem adhatjuk. Annnyira személyes természetű vonatkozások fordulnak elő, hogy a közreadás nyomán támadható félreértésekkel esetleg többet ártanánk, mint használnánk. Elég áldatlan állapot biz'a, hogy a kevés pap nagyon is függő viszonyban van hűveivel s a hűvek ezt a függést igen-igen gyakran éreztetik, sőt a főpásztorhoz küldött alaptalan feljelentésekkel a felkészülettel minduntalan megkeserítik. Ez ellen biz csak a tiszta lelkiismeret öntudata nyújt enyhítő balszámot. Itt volna az ideje, hogy a pap anyagiakban teljesen független helyzetben legyen hűveitől. Hiszen a papnak oly sokoldalú feladata van a hívőkkel szemben, sokszor oly erős erkölcsi eszközökkel kell alkalmaznia a reinitésekkel, a hitben lanyhákak, sőt a botránkozatókkal szemben, hogy az összeütközés elkerülése teljesen lehetetlen. A lelképásztornak nagyobb függetlenségre van szüksége a községben, mint a bíróknak az ítélőszékben. Mikor lesz ez meg?

Panaszos soraiból két dolgot azonban mégis kiemelünk. Egyik az, hogy a megnevezett három közlésegen végzett bérmaúlról utólagosan épen lapunk mult számában jelent meg tudósítás.

Tiltakozik ön a Menaszágról irt tudósítás ellen: „S meg volt a jutalom; egy elhanyagolt község teljes megtérése.” Ön szerint e szavakban a pap hanyagságáról volna szó, holott az illető „nagyon is buzgó a lelképásztori teendők végzésében és túlságos szigorú önmagával szemben.” Ön szerint tehát a tudósító is egyebet akart mondani és nem jól fejezte ki magát. — Persze, hogy egyebet értett — éppen azt, amit Ön is akar, hogy t. i. a község el van rontva, nem pedig hanyagolva.

A rontást pedig a politikai dolgok, bizonyos nehéz körülmények, a rossz politikai vezetők okozták.

Azt hiszem ezzel a tudósítással az a helye, mely — ime — félreértésre adhatott alkalmat, kellően meg van világítva. — Szíves üdvözet!

A kiadóhivatal üzenete.

Piskitelep. Egyszeri közlés díja 2 kor. Kérjük az összeg szíves beküldését.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosan kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első országos művészeti és iparművészeti intézet. Alapított 1887-ben

Olajba oltárkép

magas centim.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—

Egy életnagyságú arckép, mert örök bece van és egyszersmind szabadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándékol szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabbi kivitelben készítem e

Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150
	18	25	40	55	95	120	180

Poichromozott fa-szobrok, aranyozott széllal

magas centim.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stíluszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztiek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatlan olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

A Dr. SCHMIDT fő-örzs és tisztí-örvs-feje

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 firt a Dr. ROTCSHNEK EMIL gyógyszerárában. DEBRECZEN.

Egészen ingyen

zománcozott edényt nem kapnak sehol, de 6 főzőlabost és 6 főzőfazekot különféle nagyságban 12 darabot 1 firt. 75 kr.-ért en szállíthatok. Ingyen esomagolás utánvetel mellett.

A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.

— Árjegyzéket ingyen küldök. —

Kohn, gyáriraktáros, Budapest, VI. ker., Csengeri-utca 51.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve.

Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat**. — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással rájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.

Raktáron kitűnő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).

Mindennemű **javitásokat, hangolásokat** és **átépítéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☺ Villamos világítás. ☺ Fürdő.
Telefon. ☺ Társas kocsi. ☺ Kitűnő konyha. ☺ Valódi borok.
Kőbányai sör. ☺ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.